

9 січня 2016 року виповнилося 80 років видатному вченому в галузі фізичної та фізико-органічної хімії, молекулярного матеріалознавства, засновнику національної школи з фізичної хімії вільних радикалів, раднику Президії НАН України, Почесному директору Інституту фізичної хімії імені Л.В. Писаржевського НАН України академіку НАН України Віталію Дмитровичу Походенку.

Академік НАН України В.Д. Походенко народився у місті Комунарську (тепер – м. Алчевськ Луганської області). Закінчив хімічний факультет Київського державного університету імені Тараса Шевченка в 1958 році. Наукова діяльність пов'язана з

Інститутом фізичної хімії імені Л.В. Писаржевського НАН України, де він закінчив аспірантуру (1959-1962 рр.), захистив кандидатську (1963 р.), а через 6 років – докторську дисертацію з теми: «Исследование строения и механизма реакций экранированных фенолов и феноксильных радикалов» (1969 р.).

В.Д. Походенком відкрито й широко досліджено новий клас реакцій вільних радикалів та іон-радикалів, які включають в елементарних актах одноелектронні окисно-відновні перетворення, вивчено кінетику і механізм таких реакцій; досліджено спектральні, електро-, фотохімічні та термодинамічні властивості радикалів та іон-радикалів різних класів, їх комплексів з органічними субстратами; встановлено основоположні закономірності взаємозв'язку між будовою і реакційною здатністю вільних радикалів в різноманітних редокс-процесах; показано можливість використання вільних радикалів як каталізаторів хімічних, фото- й електрохімічних процесів.

Грунтовний цикл досліджень виконано В.Д. Походенком у галузі електрохімії органічних сполук. За їх результатами створено первинні та вторинні хімічні джерела струму нового покоління; закладено фундаментальні основи нових ефективних електрохімічних методів функціоналізації органічних субстратів «малими» молекулами.

Значний внесок зроблено В.Д. Походенком у становлення нової перспективної галузі хімії та молекулярного матеріалознавства – фізичної хімії електропровідних органічних полімерів (ЕПП). Він заклав наукові засади й розробив оригінальні хімічні, електрохімічні, іон-імплантаційні способи одержання нових ЕПП і методів їх добування. Під керівництвом науковця детально вивчено фізико-хімічні, електрохімічні, електрофізичні, фотохімічні властивості, магніторезонансні та спектральні характеристики ЕПП; виконано широкі дослідження у галузі створення

хімічних джерел струму та сенсорних систем на їх основі. Упродовж останніх років В.Д. Походенко зі співробітниками Інституту фізичної хімії імені Л.В. Писаржевського НАН України започаткували дослідження в новому актуальному науковому напрямі – фізичній хімії наноструктурованих систем і наноконпозиційних матеріалів, нанофазових явищ та квантово-розмірних ефектів. Визнані у світі розроблені В.Д. Походенком принципово нові гібридні трикомпонентні наноконполити типу «гість – хазяїн» на основі шаруватих оксидів перехідних металів, де у міжшаровому просторі наночастинок неорганічної компоненти одночасно містяться макромолекули полімерів із різним типом електропровідності – електронною та іонною. В.Д. Походенком створено та впроваджено у виробництво низку новітніх науково-технічних розробок для провідних галузей промисловості.

В.Д. Походенко – автор більш як 600 наукових праць, у тому числі 7 монографій, зокрема: «Феноксильные радикалы», «Окислительно-восстановительные реакции свободных радикалов», «Проблемы химии свободных радикалов».

Плідну наукову працю В.Д. Походенко гармонійно поєднує з напруженою науково-організаційною діяльністю. Протягом 26 років він очолював Інститут фізичної хімії імені Л.В. Писаржевського НАН України (з 2009 р. – Почесний директор інституту), впродовж 10 років був академіком-секретарем Відділення хімії НАН України, з 1998 р. по 2015 р. – віце-президент НАН України. Брав активну участь в організації та проведенні робіт із ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС. Упродовж багатьох років В.Д. Походенко входить до складу Комітету з присудження Державних премій України в галузі науки і техніки, очолював Український національний комітет з хімії при Президії НАН України, працює в складі різних колегій та комісій урядових органів. В.Д. Походенко – головний редактор журналу «Теоретическая и экспериментальная химия», член редколегій низки фахових вітчизняних і зарубіжних видань. Значну увагу В.Д. Походенко приділяє підготовці висококваліфікованих кадрів, під його науковим керівництвом підготовлено понад 30 докторів і кандидатів наук.

Віталій Дмитрович – учасник представницьких міжнародних форумів, присвячених актуальним проблемам хімії. Його інтенсивна співпраця із зарубіжними дослідниками сприяла широкому визнанню досягнень вітчизняної науки за кордоном. Науковець не раз виступав із доповідями на міжнародних, всесоюзних, республіканських та регіональних нарадах і конференціях з фізичної та органічної хімії, фото- й електрохімії, каталізу, де його роботи отримували високу оцінку фахівців.

Плідна наукова, науково-організаційна діяльність В.Д. Походенка відзначена високими міжнародними, державними й академічними нагородами. Він є Заслуженим діячем науки і техніки України, лауреатом Державної премії України, премій Ради Міністрів СРСР, Ленінського комсомолу, імені Л.В. Писаржевського та імені О.І. Бродського НАН України. За багаторічну невтомну працю удостоєний високих державних нагород: орденів Трудового Червоного Прапора, «Знак Пошани», князя Ярослава Мудрого IV та V ступенів.